

BIJLAGE 2: TEST KENNIS VAN ECONOMISCHE BEGRIPPEN - situatie 1

Een van de veel gebruikte termen in de bedrijfseconomie is de term 'kosten'. In deze toets wordt je gevraagd aan te geven welke woorden in onderstaande situatie synoniem zijn voor de term 'kosten'.

uitgaven	verliezen	lasten
	kosten	
bezitsvorming	betalingen	toegevoegde waarde

Situatie 1:

Een handelsbedrijf heeft een boekhouder in dienst die f 4.000 bruto per maand verdient. De handelaar betaalt het loon op de twintigste dag van de maand en boekt de **loonkosten** maandelijks naar de Resultaten-rekening.

Uitspraak 1: De term 'kosten' heeft hier dezelfde betekenis als 'verlies', want het Eigen Vermogen neemt af.

- mee eens
- niet mee eens

Uitspraak 2: In plaats van 'kosten' had hier ook 'uitgaven' kunnen staan.

- mee eens
- niet mee eens

Uitspraak 3: De term 'kosten' heeft hier dezelfde betekenis als 'bezitsvorming', want een bezit stijgt in waarde.

- mee eens
- niet mee eens

Uitspraak 4: In plaats van 'kosten' had hier ook 'betalingen' kunnen staan.

- mee eens
- niet mee eens

Uitspraak 5: De term 'kosten' heeft hier dezelfde betekenis als 'toegevoegde waarde'.

- mee eens
- niet mee eens

Uitspraak 6: In plaats van 'kosten' had hier ook 'lasten' kunnen staan.

- mee eens
- niet mee eens

Mee eens: items 1 en 6

BIJLAGE 3.A: TEST KENNIS VAN ECONOMISCHE BEGRIPPEN - situatie 2

Hieronder volgt een andere situatie waarin de term 'kosten' gebruikt wordt. Geef ook hier aan wat de betekenis van de term 'kosten' is.

uitgaven	verliezen	lasten
bezitsvorming	kosten	toegevoegde waarde
	betalingen	

Situatie 2:

Een handelsbedrijf maakt gebruik van een kostprijsberekening om zodoende tot een verantwoorde prijsstelling te komen. Zij berekent de loonkosten die betrekking hebben op een bepaald produkt door in de kostprijs.

Uitspraak 1: De term 'kosten' heeft hier dezelfde betekenis als 'verliezen'.

- mee eens
- niet mee eens

Uitspraak 2: In plaats van 'kosten' had hier ook 'uitgaven' kunnen staan.

- mee eens
- niet mee eens

Uitspraak 3: De term 'kosten' heeft hier dezelfde betekenis als 'bezitsvorming'.

- mee eens
- niet mee eens

Uitspraak 4: In plaats van 'kosten' had hier ook 'betalingen' kunnen staan.

- mee eens
- niet mee eens

Uitspraak 5: De term 'kosten' heeft hier dezelfde betekenis als 'toegevoegde waarde'.

- mee eens
- niet mee eens

Uitspraak 6: In plaats van 'kosten' had hier ook 'lasten' kunnen staan.

- mee eens
- niet mee eens

Mee eens: items 3 en 5

BIJLAGE 3.B: VARIANTIE-ANALYSE VAN KVB21 EN KVB22

Summaries of B12 By levels of CON (Voortoets)

Variable	Value	Label	Mean	Std Dev	Cases
For Entire Population	3.1161		1.6940		155
Control condition	2.8875		1.7789		80
Experimental condition	3.3600		1.5738		75

Criterion Variable B12: Analysis of Variance

Source	Sum of Squares	D.F.	Mean Square	F	Sig.
Between Groups	8.6422	1	8.6422	3.0518	.0827
Within Groups	433.2675	153	2.8318		
B121: Between Groups	.0017	1	.0017	.0080	.9287
Within Groups	32.7467	153	.2140		
B122: Between Groups	.7142	1	.7142	2.8731	.0921
Within Groups	38.0342	153	.2486		
B123: Between Groups	.0087	1	.0087	.0350	.8518
Within Groups	38.0300	153	.2486		
B124: Between Groups	.5344	1	.5344	2.1976	.1403
Within Groups	37.2075	153	.2432		
B125: Between Groups	.4404	1	.4404	1.9393	.1658
Within Groups	34.7467	153	.2271		
B126: Between Groups	.4200	1	.4200	1.7297	.1904
Within Groups	37.1542	153	.2428		

Summaries of B22 By levels of CON (Natoets)

Variable	Value	Label	Mean	Std Dev	Cases
For Entire Population	3.5484		1.6600		155
Control condition	3.1250		1.6333		80
Experimental condition	4.0000		1.5769		75

Criterion Variable B22: Analysis of Variance

Source	Sum of Squares	D.F.	Mean Square	F	Sig.
Between Groups	29.6371	1	29.6371	11.4870	.0009
Within Groups	394.7500	153	2.5801		
B221: Between Groups	.1988	1	.1988	.9585	.3291
Within Groups	31.7367	153	.2074		
B222: Between Groups	1.0645	1	1.0645	4.4051	.0375
Within Groups	36.9742	153	.2417		
B223: Between Groups	.0017	1	.0017	.0068	.9344
Within Groups	38.7467	153	.2532		
B224: Between Groups	1.6004	1	1.6004	6.6564	.0108
Within Groups	36.7867	153	.2404		
B225: Between Groups	2.0626	1	2.0626	12.6059	.0005
Within Groups	25.0342	153	.1636		
B226: Between Groups	2.1682	1	2.1682	9.1168	.0030
Within Groups	36.3867	153	.2378		

BIJLAGE 3.C: COVARIANTIE-ANALYSE VAN SITUATIE 2 UIT DE TEST KVB

	B22	score op situatie 2 in de tweede ronde
BY	CON	conditie van het onderzoek
	JM2	codering jongens en meisjes
	A2	wiskunde A
	B2	wiskunde B
	E2	economie in het pakket
	H2	doubleurs en MAVO leerlingen
WITH	B12	score op situatie 2 in de eerste ronde
	HWFASE1	huiswerk eerste fase
	DAG	DAT goed score
	DAS	saldoscore op de DAT-toets
	T1AH	score behaald op KVH 1
	A10	score behaald op KVP opgave a1
	TB1	score behaald op KVP opgave b1

Source of Variation	Sum of Squares	DF	Mean Square	F	Signif of F
Covariates	47.947	7	6.850	2.818	.009
B12	26.580	1	26.580	10.934	.001
DAG	.350	1	.350	.144	.705
DAS	.011	1	.011	.004	.947
HWFASE1	.161	1	.161	.066	.797
T1AH	.000	1	.000	.000	.998
TB1	.605	1	.605	.249	.619
A10	15.288	1	15.288	6.289	.013
Main Effects	33.221	7	4.746	1.952	.067
CON	11.021	1	11.021	4.534	.035
JM2	.999	1	.999	.411	.523
H2	6.630	2	3.315	1.364	.260
A2	3.288	1	3.288	1.352	.247
B2	1.923	1	1.923	.791	.376
E2	.027	1	.027	.011	.917
2-way Interactions	51.516	20	2.576	1.060	.401
CON JM2	17.679	1	17.679	7.273	.008
CON H2	1.528	2	.764	.314	.731
CON A2	5.593	1	5.593	2.301	.132
CON B2	3.979	1	3.979	1.637	.203
CON E2	.213	1	.213	.088	.768
JM2 H2	3.193	2	1.596	.657	.520
JM2 A2	2.491	1	2.491	1.025	.313
JM2 B2	1.036	1	1.036	.426	.515
JM2 E2	5.739	1	5.739	2.361	.127
H2 A2	2.624	2	1.312	.540	.584
H2 B2	5.505	2	2.753	1.132	.326
H2 E2	2.548	2	1.274	.524	.593
A2 B2	2.890	1	2.890	1.189	.278
A2 E2	1.749	1	1.749	.720	.398
B2 E2	.457	1	.457	.188	.665
Explained	132.684	34	3.902	1.605	.033
Residual	291.703	120	2.431		
Total	424.387	154	2.756		

BIJLAGE 4: TEST KENNIS VAN ECONOMISCHE BEGRIPPEN - situatie 3

Een andere term die veel gebruikt wordt in de bedrijfseconomie, is de term 'opbrengst verkopen'. In de onderstaande situatie staat deze term centraal.

nettowinst	de verkoopwaarde van de verkochte goederen	afzet
brutowinst	opbrengst verkopen	omzet
	het geld dat de handelaar ontvangt bij de verkoop	

Situatie 3:

Een handelsbedrijf boekt de **opbrengst van de verkopen** direct naar de Resultatenrekening. Hier tegenover plaatst zij alle opgeofferde waarden. Voorts is gegeven dat het bedrijf geen kortingen verleent. De BTW mag buiten beschouwing blijven.

Uitspraak 1: De term 'opbrengst verkopen' heeft hier dezelfde betekenis als 'verkoopwaarde van de verkochte goederen'

- mee eens
- niet mee eens

Uitspraak 2: De term 'opbrengst verkopen' heeft hier dezelfde betekenis als 'nettowinst'

- mee eens
- niet mee eens

Uitspraak 3: De term 'opbrengst verkopen' heeft hier dezelfde betekenis als 'brutowinst'.

- mee eens
- niet mee eens

Uitspraak 4: In plaats van 'opbrengst verkopen' had hier ook kunnen staan 'het geld dat de handelaar ontvangt bij de verkoop'.

- mee eens
- niet mee eens

Uitspraak 5: De term 'opbrengst verkopen' heeft hier dezelfde betekenis als 'omzet'.

- mee eens
- niet mee eens

Uitspraak 6: In plaats van 'opbrengst verkopen' had hier ook 'afzet' kunnen staan.

- mee eens
- niet mee eens

Mee eens: items 1 en 5

BIJLAGE 5: MATERIAAL VOOR HET AANVULLEND ONDERZOEK IN 5VWO.

5.A INTRODUCTIETEKST LEERLINGEN: UITGAVEN, BETALINGEN EN KOSTEN

In de bedrijfseconomie heb je leren omgaan met termen als kosten, uitgaven en betalingen. Dat zijn woorden die je kent uit het alledaagse spraakgebruik. In het dagelijks leven zijn deze drie begrippen synoniemen voor elkaar. Als consument kun je in een winkel vragen 'wat iets kost'. De prijs die de winkelbediende noemt is het bedrag dat je voor dat goed moet uitgeven. En vervolgens betaal je het bedrag als je het, ondanks de prijs, toch wilt hebben. Dat is een alledaagse situatie waarin de begrippen een vertrouwde betekenis hebben.

Binnen de bedrijfseconomie gaat dat niet langer op. Uitgaven, betalingen en kosten hebben veel met elkaar te maken, maar ze betekenen toch allemaal net even iets anders. Bij de bespreking van de permanence (hoofdstuk 20 en 21) heb je de woorden *uitgaven* en *betalingen* meestal als synoniemen voor elkaar gebruikt. Bij de permanence ging het erom, dat je leerde dat ze iets anders betekenden dan het woord *kosten*. In dit intermezzo gaat het erom de betekenis van de woorden uitgaven, betalingen en kosten op een rijtje te zetten.

Strikt genomen zijn 'uitgaven' en 'betalingen' geen synoniemen van elkaar. Je spreekt van *uitgaven* als een onderneming een overeenkomst aangaat en daardoor de verplichting krijgt om te betalen. Een bedrijf kan op 1 mei een auto kopen voor f 40.000. Tegelijk kan ze afspreken dat de aankoop gebeurt op afbetaling. Er is dan op 1 mei wel een uitgave van f 40.000, maar geen betaling.

Er is pas sprake van *betaling* als een bedrijf werkelijk geld overhandigt of overmaakt op de giro. Als het bedrijf dat die auto voor f 40.000 kocht, elke maand f 5.000 betaalt, dan zijn er dus 8 betalingen. Om de journaalposten niet al te uitgebreid te maken, neemt men in opgaven vaak aan dat de betaling plaats vindt op het moment dat de overeenkomst wordt gesloten. De betaling valt dan samen met de uitgave.

Uitgaven hebben dus betalingen tot gevolg. Maar ze hebben ook *kosten* tot gevolg. In de loop van de tijd neemt de waarde van de auto af. Een ondernemer die elke maand een Resultatenrekening opstelt, om te zien hoeveel hij verdiend heeft, moet dus maandelijks een bedrag ten lasten brengen van de Resultatenrekening. Hoeveel dat bedrag precies is, weet hij niet, maar hij kan het wel heel aardig schatten.

Als je op dit moment wilt omschrijven wat kosten zijn, kun je dat het beste aanduiden als 'de *lasten* die maandelijks worden doorgeboekt naar de Resultatenrekening'. Dat is een goede omschrijving van het woord 'kosten' zoals dat in een handelsonderneming meestal wordt gebruikt. Doordat de lasten op de Resultatenrekening komen, worden ze in mindering gebracht op de brutowinst van het lopende boekjaar. Kosten worden behandeld als waarden die je opoffert. Daarom vormen ze voor de ondernemer een *verlies*. Geen verlies in de betekenis dat je minder ontvangt voor een goed dan je ervoor betaald hebt, maar in de betekenis dat het Eigen Vermogen afneemt.

Dat kosten niet altijd als een verlies opgevat worden, heb je kunnen zien op bladzijde 206 en in opgave 2112. Daar werden de installatiekosten van een winkelinventaris opgenomen op de rekening 'Inventaris'. Ze werden niet rechtstreeks ten laste gebracht van de Resultatenrekening maar eerst toegevoegd aan de waarde van de winkelinventaris. Ze werden opgevat als *bezitsvorming*. En volgens de boekhoudregels moet je een rekening van bezit debiteren als deze toeneemt. Daarna pas vonden de afschrijvingen plaats en toen werd maandelijks een bedrag ten laste gebracht van de Resultatenrekening.

Kosten, in de betekenis van bezitsvorming, krijgt meer aandacht in hoofdstuk 23. Daar gaat het om de berekening van de kostprijs van een produkt. Deze wordt berekend door alle kosten die gemaakt zijn om het produkt in te kopen en te bewaren toe te rekenen naar de eenheden produkt. Op blz 4 van het boek van Hoogheid & Fuchs staat dit omschreven als produceren: 'het scheppen of vergroten van de waarde van een produkt'. Het gaat dan dus om kosten als *toegevoegde waarde*. Pas bij de verkoop wordt de berekende kostprijs in mindering gebracht op de omzet en dan vormt de kostprijs dus een deel van de lasten van de periode.

Om nog eens rustig na te denken over de precieze betekenis van het woord 'kosten' volgen enkele oefensituaties. Later vindt een toets plaats met soortgelijke situaties en soortgelijke vragen.

Oefensituatie 1:

Een handelsbedrijf koopt op 1 april een computer aan voor f 4.800. Op 15 april betaalt het bedrijf de rekening. Het verwacht dat de computer 2 jaar mee gaat en dan niets meer opbrengt. De handelaar schrijft daarom elke maand f 200 op de computer af. Maandelijks boekt hij de afschrijvingskosten naar de Resultaten-rekening.

Oefensituatie 2:

Een handelsbedrijf koopt op 15 mei een magazijnstelling voor f 15.000. De stelling wordt op 1 juni geleverd en gemonteerd. De bijkomende installatiekosten bedragen f 3.000. Het bedrijf boekt het totale bedrag van f 18.000 op de rekening 'Inventaris'.

BIJLAGE 5.B: INSTRUCTIE VOOR DE DOCENTEN

Om de leerlingen voor te bereiden op de test is een korte introductietekst geschreven en zijn een tweetal oefensituaties op papier gezet. Het verzoek aan jullie is om de les voorafgaand aan de test te reserveren voor een bespreking van de begrippen. Je kunt de leerlingen de tekst dan uitreiken en vervolgens de begrippen stuk voor stuk bespreken conform de introductietekst. Vervolgens kun je de leerlingen één voor één de oefensituaties voorleggen. Ze kunnen daar dan maximaal vijf minuten over nadenken en de test invullen. Vervolgens kun je aan de leerlingen vragen wat ze denken dat het goede antwoord is en dit met ze bespreken. Bijgaand heb ik de te verwachten antwoorden op een rijtje gezet met een korte toelichting.

Bespreking van oefensituatie 1:

In deze situatie betekent de term kosten als onderdeel van afschrijvingskosten dat er bedragen ten laste van de Resultatenrekening worden gebracht.

kosten als verlies:	wel synoniem
kosten en uitgaven:	geen synoniem
kosten als bezitsvorming:	geen synoniem
kosten en betalingen:	geen synoniem
kosten als toegevoegde waarde:	geen synoniem
kosten en lasten:	wel synoniem

Bespreking van oefensituatie 2:

In deze situatie wordt de term 'kosten' gebruikt om aan te geven dat er uitgaven zijn, die in de toekomst nog wel eens doorberekend worden aan de resultatenrekening. Maar op dit moment worden ze nog toegevoegd aan de waarde van de inventaris. Daarmee komt een bezit voor een groter bedrag op de Balans.

kosten als verlies:	geen synoniem
kosten en uitgaven:	geen synoniem
kosten als bezitsvorming:	wel synoniem
kosten en betalingen:	geen synoniem
kosten als toegevoegde waarde:	wel synoniem
kosten en lasten:	geen synoniem

BIJLAGE 5.C: DE TEST UBK2 ALS VOORBEELD

In de antwoordformulieren van de leerlingen zijn de onderstaande 6 situaties steeds aangeboden met de zes standaardvragen of het woord 'kosten' in de gegeven situatie synoniem was met resp.:

1. verlies, want het Eigen Vermogen neemt af,
2. uitgaven,
3. bezitsvorming,
4. betalingen,
5. toegevoegde waarde,
6. lasten.

In de test UBK1 waren de situatiebeschrijvingen identiek, behoudens de bedragen en de details van de bedrijven. Ook is de volgorde anders in de zin dat situatie 1 t/m 3 is verwisseld met situatie 4 t/m 6.

Situatie 1:

Een handelsbedrijf heeft een verkoper in dienst die f 3.000 bruto per maand verdient. De handelaar betaalt het loon op de twintigste dag van de maand en boekt de loonkosten maandelijks naar de Resultaten-rekening.

Situatie 2:

Een handelsbedrijf heeft een magazijn in gebruik tegen een huurprijs van f 1.200 per maand. De handelaar betaalt de huur stipt op de laatste dag van de maand en boekt de huurkosten ook maandelijks door naar de Resultaten-rekening.

Situatie 3:

Een handelsbedrijf maakt gebruik van een kostprijsberekening om zodoende tot een verantwoorde prijsstelling te komen. Zij berekent de arbeidskosten die betrekking hebben op een bepaald produkt door in de kostprijs.

Situatie 4:

Een handelsbedrijf heeft een hypotheek afgesloten van f 120.000 tegen 8% intrest per jaar. Aan het eind van elk kwartaal vervalt de intrest. Het bedrijf betaalt de rente van f 2.400 steeds op de derde dag van het nieuwe kwartaal. Het handelsbedrijf boekt de rentekosten maandelijks naar de Resultaten-rekening.

Situatie 5:

Een snackbar koopt een frituuroven voor f 20.000. De plaatsingskosten bedragen f 4.000. Het bedrijf neemt de oven voor f 24.000 op in haar boekhouding op de rekening Bedrijfsmiddelen.

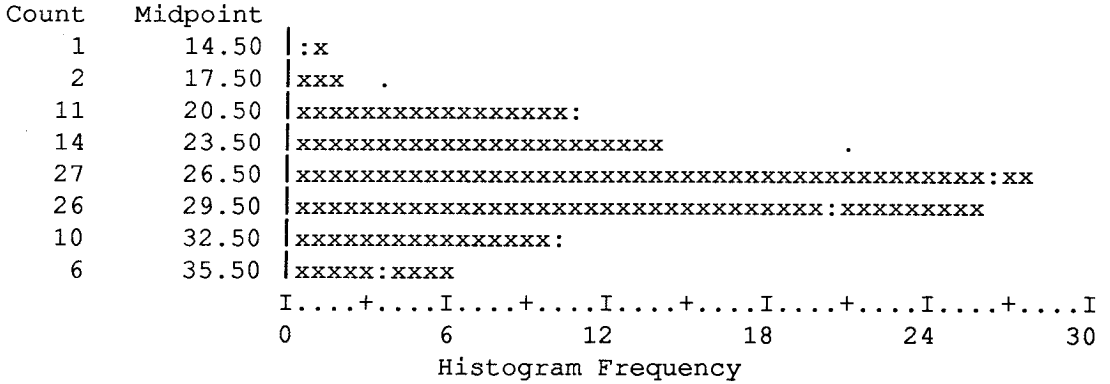
Situatie 6:

Een handelsbedrijf koopt op 14 september een vitrine om zijn handelswaar ten toon te stellen, voor f 6.000. De vitrine is op 1 juni geleverd en gemonteerd voor f 1.200. Het bedrijf heeft op 1 juni het totale bedrag van f 7.200 op de rekening 'Bedrijfsinventaris' gezet. Zij schrijft deze vitrine af in drie jaar en boekt maandelijks f 200 aan afschrijvingskosten naar de Resultatenrekening.

**BIJLAGE 5.D: BETROUWBAARHEIDSANALYSE VAN DE TEST KENNIS VAN BEGRIP-
PEN IN 5VWO**

RESULTATEN EERSTE TOETS UBK

Variable	Mean	Std Dev	Minimum	Maximum	N	Label
B1	26.43	4.48	13	36	97	score toets 1

Valid Cases 97 Missing Cases 0

CORRELATION MATRIX # OF CASES = 97

	B11	B12	B13	B14	B15	B16
B11	1.0000					
B12	.0738	1.0000				
B13	.2619	.2629	1.0000			
B14	.2709	.3608	.3625	1.0000		
B15	.2327	.2323	.1420	.4443	1.0000	
B16	.2045	.2588	.3937	.2007	.1714	1.0000

ITEM-TOTAL STATISTICS

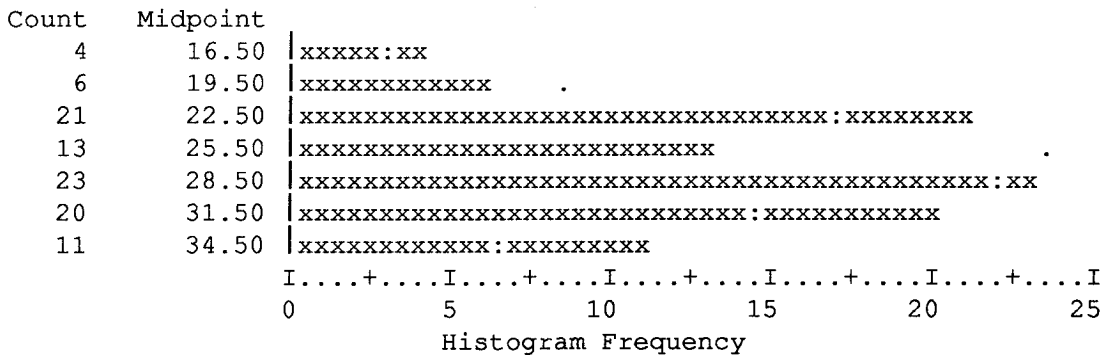
	SCALE MEAN IF ITEM DELETED	SCALE VARIANCE IF ITEM DELETED	CORRECTED ITEM- TOTAL CORRELATION	SQUARED MULTIPLE CORRELATION	ALPHA IF ITEM DELETED
B11	21.9485	16.2994	.3205	.1343	.6528
B12	22.0825	15.3681	.3731	.1832	.6369
B13	21.9175	14.2015	.4577	.2655	.6068
B14	21.9175	14.7015	.5223	.3414	.5915
B15	22.1959	15.0341	.3651	.2257	.6401
B16	22.1031	13.5934	.3879	.1970	.6386

ALPHA = .6698

STANDARDIZED ITEM ALPHA = .6762

RESULTATEN TWEEDE TOETS UBK

Variable	Mean	Std Dev	Minimum	Maximum	N	Label
B2	26.56	4.84	15	36	98	score toets 2

Valid Cases 98 Missing Cases 0

CORRELATION MATRIX # OF CASES = 98

	B21	B22	B23	B24	B25	B26
B21	1.0000					
B22	.3439	1.0000				
B23	.2737	.3144	1.0000			
B24	.5312	.2741	.2579	1.0000		
B25	.4357	.3909	.3944	.4411	1.0000	
B26	.2302	.2960	.2204	.2342	.3638	1.000

ITEM-TOTAL STATISTICS

	SCALE MEAN IF ITEM DELETED	SCALE VARIANCE IF ITEM DELETED	CORRECTED ITEM- TOTAL CORRELATION	SQUARED MULTIPLE CORRELATION	ALPHA IF ITEM DELETED
B21	21.8367	17.6226	.5190	.3556	.6862
B22	22.2449	17.3827	.4735	.2323	.6959
B23	22.0816	16.1788	.4174	.1961	.7194
B24	22.3367	17.8339	.4940	.3407	.6925
B25	22.2245	16.7326	.6101	.3761	.6610
B26	22.0816	16.8592	.3812	.1668	.7286

ALPHA = .7341

STANDARDIZED ITEM ALPHA = .7501